

Eerste bewoners

Rond het jaar 1000 bestaat het Reeuwijkse land uit een uitgestrekte moerasvlakte van riet en veenmos.

Door die wildernis stromen een aantal veenstroompjes in de richting van de rivier.

Alleen langs de Oude Rijn en de Hollandsche IJssel wonen mensen. De Romeinen hebben daar hun sporen achter gelaten. Op de oude nederzettingen van de Romeinen ontstaan plaatsen als Alphen aan den Rijn, Zwammerdam en Woerden. In de veenwildernis, die zich uitstrekt tussen de twee rivieren is niets te zoeken; alleen vogels, riet en wild.

Ontginners

Vanaf ongeveer 1200 gaat het Reeuwijkse land ingrijpend veranderen. De ontginners gaan aan de slag met het in cultuur brengen van die veenwildernis. Een hele klus, die bewondering afdwingt. Met schop en spa graven zij sloten en greppels om het water af te kunnen voeren. De ontginners beginnen aan hun zware karwei langs een bestaande veenstroom als bijvoorbeeld de Gouwe. Daar bouwen zij hun huizen, kapellen en daar komen later ook de boerderijen te staan. Loodrecht op de veenstroom graven de pioniers sloten. Het water wordt afgevoerd naar de veenstroom en zo wordt kavel drooggelegd. Het werk van de ontginners is nog prachtig zichtbaar in het karakteristieke slotenpatroon. Strak en recht en daardoor herkenbaar als mensenwerk.

Watermanagers en boeren

Door de verbeterde drooglegging kunnen boeren het land in gebruik nemen. Zij verbouwen granen en laten hun dieren grazen. Er ontstaat echter een probleem. Door de afwatering zakt het veen in elkaar. Na verloop van een aantal eeuwen is de hooggelegen veenvlakte ingeklonken en ligt lager dan de rivier. Om hun land te beschermen tegen instromend rivierwater moeten de boeren dijken en dammen opwerpen. Maar ook het overtollige water uit hun percelen moet weg. De eerste molenaars doen dat met simpele middelen: de polder is hiermee een feit. Omdat het land blijft zakken, wordt het uiteindelijk te nat voor akkerbouw. De hennepsteelt houdt langer stand. Gras en koeien worden kenmerkend voor het Hollandse polderland. Veehouders zorgen nog steeds voor openheid in het Reeuwijkse land.

Naoorlogse bewoners

Na de Tweede Wereldoorlog komen er meer mensen in het Reeuwijkse land wonen en het aantal inwoners van Reeuwijk groeit. Nieuwbouw schept woongelegenheden voor nieuwe bewoners, die veelal werken in de drukke Randstad. Zij vinden binnen het Reeuwijkse land een rustige plek om te wonen en te recreëren.

INFORMATIE

MUSEA

Musea in het Reeuwijkse Land

Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk
Met expositie en video over het Reeuwijkse Land
Oudeweg 3 - Reeuwijk
0182 - 39 37 73
www.streekmuseumreeuwijk.nl
open: april t/m november, za 10.00 - 17.00 uur /
zo 13.00 - 17.00 uur

Boomkwekerijmuseum
Reijerskoop 54 - Boskoop
0172 - 21 77 56
april t/m september
di t/m vr 13.30 - 16.30 uur / za 12.00 - 16.00 uur

Fort Wierickerschans
Zuidzijde 132 - Bodegraven
0348 - 45 15 59 (rondleiding alleen op afspraak,
vanaf 10 personen)
www.staatsbosbeheer.nl

Kaasmuseum Bodegraven
Het Evertshuis - Spoorstraat 15 - Bodegraven
0172 - 65 09 09
open: zaterdag 10.00 - 16.00 uur
op werkdagen volgens afspraak
(0172 - 47 30 58 of 0172 - 61 29 41)

Museum Bisdom van Vliet
Hoogstraat 166 - Haastrecht
0182 - 50 13 54
open: half april t/m half oktober
di t/m do 10.00 - 16.00 uur /
za & zo 14.00 - 17.00 uur

Poldermuseum Gemaal de Hooge Boezem
Hoogstraat 31 - Haastrecht
0182 - 50 31 31
www.gemaalhaastrecht.nl
open: april t/m oktober
di t/m za 10.00 - 16.00 uur

Informatie over deze en andere routes is verkrijgbaar bij de ANWB en VVV kantoren in het Groene Hart

VVV / ANWB Alphen a/d Rijn
Wilhelminastraat 1
0172 - 49 56 00

VVV Boskoop
Reijerskoop 54
0172 - 21 46 44

VVV Gouda
Markt 27
0900 - 46 83 28 88

VVV Montfoort
Hoogstraat 36a
0348 - 47 45 58

VVV Oudewater
Kapellestraat 2
0348 - 56 46 36

VVV Schoonhoven
Stadhuisstraat 1
0182 - 38 50 09

VVV / ANWB Woerden
Molenstraat 40
0348 - 41 44 74

Agentschap Bodegraven
Spoorstraat 15
0172 - 61 84 84

Agentschap Nieuwkoop
Regthuysplein 22
0172 - 57 11 20

Folderpost Reeuwijk - Gemeentehuis Reeuwijk
Raadhuisweg 3
0182 - 39 01 00

Folderpost Streekmuseum Oudheidkamer Reeuwijk
Oudeweg 3
0182 - 39 37 73

Agentschap Vliet (Haastrecht)
Hoogstraat 31
0182 - 50 31 31

COLOFON

Uitgave: Gemeente Reeuwijk
Concept & teksten: Watersnip Advies, dhr. F. van Wijk
Foto's: Watersnip Advies, dhr. B. Bendsdorp, Graficelly
Ontwerp: Graficelly
Cartografie: Lizard Point

Oplage: 750 exemplaren

Voor meer informatie kunt u kijken op www.reeuwijkseLand.nl

Februari 2005

Wandelroute

15 km

Prinsendijkroute

Ook te wandelen in twee delen.

Op ontdekkingsstocht in het REEUWIJKSE LAND

Sporen uit het verleden zichtbaar in het heden

De boerderijen staan allemaal met hun 'gezicht' naar de weg. De voorpui heeft in het midden een deur met daarboven een bovenlicht met daarin de levensboom. Naast de voordeur bevinden zich kamers. Aan één kant zit vaak het kleinere raam van de opkamer. Deze bevindt zich boven de kelder. Kenmerkend zijn ook de mooi uitgesneden houten daklijsten, die bij elke boerderij weer anders zijn. Achter het woonhuis ligt de stal. De stalramen hebben soms nog de karakteristieke halfronde vorm. Achter de stal is de hooiberg met de rieten kap. Dat de boeren met hun tijd meegaan, is te zien aan de nieuwe ligboxenstal en de plastic rollen kuilgras.

Agrarisch ondernemen in het veenweidegebied is niet eenvoudig. Het land ligt laag. Aan peilschalen die aan bruggen zijn bevestigd, is te zien dat het land hier ruim onder NAP ligt. Door het waterschap wordt het waterpeil in de sloten constant op ongeveer -2.20 NAP gehouden. De drooglegging van de graspercelen is vaak gering en dat belemmert de boer. Voor veel weidevogels is dat natte land juist een prima plek.

In het voorjaar kiezen veel weidevogels de polders in het Reeuwijkse land tot broedplaats. In het voor- en najaar rusten trekvogels hier. In de wintermaanden maken wintergasten - zoals kleine zwanen - uit Siberië gebruik van de rust en het voedsel, dat de polders hen biedt. Om het land droog te houden werd in het verleden gebruik gemaakt van wind-energie. De molen aan de Prinsedijk is een Wipwatermolen. Een type molen dat rond 1470 zijn intrede doet in het polderland. Vroeger hield de molenaar het weer en de lucht goed in de gaten en hij stelde daar zijn maalschema op af. Moderne automatisch ingestelde gemalen hebben de taak van de molens overgenomen en regelen de waterstand tot op de centimeter nauwkeurig.

In het landschap zijn hier en daar geriefhoutbosjes aanwezig, die de openheid van de polder accentueren, maar die voor vogels en insecten juist een schuilplaats bieden in dat open land. Op de Prinsedijk is de weidsheid van het polderland, de verre horizon en de karakteristieke Hollandse lucht goed waar te nemen. Tussen de Enkele en de Dubbele Wiericke ligt de Oude Hollandse Waterlinie.

OBJECTEN LANGS DE ROUTE

1 Zuidkade 2
Dit woonhuis langs de Dubbele Wiericke is het oudste pand in de kern Driebruggen. Het huis dateert uit de 17e eeuw en staat bekend als 'Het Hoge Huys'. In 1995 is het huis gerestaureerd.

2 De Groendijk 2
Deze woning werd grotendeels gebouwd in de 18e eeuw. Het lijkt een boerderij, maar werd rond 1740 beschreven als een 'woonhuis, winkel en tapperij'. Van 1749 tot 1973 heeft hier een bakkerij gezeten.

De Groendijk en het begin van het Westeinde volgen de loop van veenstroom de Oude Wetering. Het Westeinde is een in originele staat verkerende boerenbuurt.

Veenstroompjes zijn natuurlijk ontstane kleine stroompjes die het overtollige water uit het moerasgebied afvoeren. De veenstroompjes zijn altijd goed herkenbaar in het landschap en op kaarten door hun slingerende karakter. Het overige water in dit gebied, sloten, vaarten, kanalen, en dergelijke zijn allemaal gegraven door de pioniers en boeren en zijn over het algemeen helemaal recht. Veenstroompjes zijn dus echte overblijfselen van voor de ontginning van dit gebied.

3 Westeinde 63
Op de boerderij zelf staat 'Anno 1860', maar waarschijnlijk is de boerderij ouder. Er is al sprake van bebouwing sinds 1616. De voorgevel is in de vorm van een afgeknotte klokgevel. Links in de voorgevel zijn de kleine raampjes van de kaaskelder en de opkamer nog aanwezig.

4 Westeinde 31
Deze boerderij, 'Welgelegen' genaamd, is gebouwd in 1862. Karakteristiek is het hekje bij de voorgevel, dat toegang geeft tot de voortuin. Het zomerhuis naast de boerderij is gebouwd in 1901.

OBJECTEN LANGS DE ROUTE

5 Westeinde 13
Dit rijksmonument is omstreeks 1735 gebouwd. De voorgevel is van gele ijsselsteentjes onder een witte pleisterlaag. Het opvallende bovenraam in de voorgevel is een zogenaamd 'engelenvenster' uit de 19e eeuw. De boerderij ligt op een kleilaag, een halve meter hoger dan de omgeving.

6 Westeinde 12
Deze boerderij is in 1848 gebouwd in donkerrode rijnsteen, wat toen een luxere steen was dan de gele ijsselsteentjes. De stal is wel van gele ijsselsteentjes gebouwd, om de kosten van de bouw niet te hoog te laten worden. Erg mooi aan de boerderij is de decoratief gesneden makelaar.

7 Kerkepad
Van de kerk naar het Westeinde loopt een smal paadje, 't Kerkelaantje. Dit kerkepad werd gebruikt door de bewoners van het Westeinde om 's zondags zonder omweg naar de kerk te kunnen lopen.

8 Kromme Kamp
De Kromme Kamp is een eigenaardig cirkelvormig perceel in een landschap waar alles overwegend recht is. Waarschijnlijk heeft een terpachtige vluchtplaats, ook wel 'motte', tussen de cirkelvormige sloten gelegen. Aangezien er tijdens recent onderzoek geen stenen zijn gevonden, kan het alleen om een houten burcht gaan. De eenvoudige burcht was niet meer dan een ringwal met houten palissade. Hij speelde ook een rol in de machtsstrijd tussen de bisschop van Utrecht en de graaf van Holland. In een oorkonde van de bisschop uit 1108 wordt een ridder Giselbert van Werdere (van Waarder) genoemd. Waarder betekent een 'veilig, bewoonbaar stuk land omsloten door waterlopen'.

9 Dorp 15 Waarder, Nederlands Hervormde Kerk
Dit is een laatgotische kruiskerk met houten tongewelven. Het schip (middendeel) is in 1500 gebouwd. Het vijfzijdige koor en het dwarsschip zijn van 1450. De westgevel en de toren met de houten koepel op het dak zijn in 1774 gebouwd.

OBJECTEN LANGS DE ROUTE

10 Tolbrug Nieuwerbrug
De tolbrug in Nieuwerbrug is de enige (particuliere) tolbrug in Nederland. In 1654 heeft Nieuwerbrug de 'Keure ende Ordonnatie' gekregen om tol te heffen voor het gebruiken van de brug. Waarom destijds een brug nodig was in het schaars bewoonde boerenland is nog steeds onopgehelderd. Maar sindsdien staat een brugwachter of tolgaarder bij het hek op de brug.

11 Jaagpad Oude Rijn
In 1665 is een jaagpad langs de Oude Rijn aangelegd ten behoeve van de trekschuit tussen Bodegraven en Utrecht. Dit pad is nog steeds zichtbaar op de oever, nu is het een fietspad. De aanleg kostte 450.000 gulden, erg veel in die tijd. In de bochten stond een paal om de schuit de bocht door te kunnen trekken.

12 Fort Wierickerschans
Het Fort Wierickerschans behoorde tot de Oude Hollandse Waterlinie, die tot in de 19e eeuw het westen van Nederland beschermde tegen vijanden uit het oosten. Het Fort is in 1673 gebouwd. Toen het begin 19e eeuw zijn verdedigingsfunctie verloor werd het 'hoofddepot van 's Rijks Buskruit' en later munitie opslag. Sinds 1998 is het Fort in bezit van Staatsbosbeheer.

In de Tachtigjarige oorlog (1568-1648) zetten de Hollanders voor het eerst strategisch belangrijke stukken land onder water (inundatie) als wapen in de strijd tegen de Spanjaarden. Deze strategie had succes en zo ontstond de Oude Hollandse Waterlinie. Tussen de Enkele en Dubbele Wiericke is de Waterlinie op z'n smalst. Hier is het gebied onder water gezet in het rampjaar 1672, toen de Fransen Holland binnenvielen. De boeren verzetten zich tegen deze strategie. Uiteindelijk werden ze door onze soldaten gedwongen de dijken door te steken.

13 Het Wapen van Reeuwijk
Het brasserie-café-restaurant met terras ligt aan de plas Elfhoeven, zodat u met uitzicht op de plas, kunt nagenieten van uw tocht in het Reeuwijkse Land. Notaris D'Aumerielaan 17 - Reeuwijk
Tel. (0182) 39 23 64 - www.wapenvanreeuwijk.nl

